Mapes de Patrimoni Cultural

Diputació Barcelona

Barraca del torrent Fondo

Castellbell i el Vilar

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Bosc de l'Escletxa
Alçada:	294

Coordenades:

Latitud:	41.62503
Longitud:	1.88441
UTM Est (X):	407068
UTM Nord (Y):	4608746

Classificació

Número de fitxa	08053 - 461
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Edifici
Estil / època:	Modern Contemporani Popular
Segle	XVIII-XIX
Estat de conservació	Bo
Notes de conservació:	Malgrat està dempeus i el seu estat general és força bo, les lloses de tancament estan lleugerament desplaçades degut a l'erosió de la terra provocada per la pluja. A l'interior es comencen a veure algunes fileres de pedra amb verdet, senyal que denota humitat per allí on l'aigua filtra.
Protecció	Legal
Observacions protecció:	BCIL -Pla d'Ordenació Urbanística Municipal (2015)
Accés	Difícil
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada
Titular:	08052A008000390000OX
Autoria de la fitxa	Jordi Montlló i Laura Bosch
Data de registre de la fitxa:	ds., 08/04/2017 - 02:00

Descripció

Barraca de pedra seca ubicada entre el rasot de l'Escletxa i el rasot del Gall de Dalt, en el bosc de l'Escletxa. S'hi accedeix des del Viladoms, en direcció a la Farinera. Un cop travessat el pont de la línia del ferrocarril, cal agafar el trencall que hi ha tot seguit a mà esquerra, en direcció al Gall de Dalt. Al cap d'uns metres, a mà dreta es pot observar una cisterna amb les piques per a fer el caldo bordelès, en molt bon estat de conservació. Una vintena de metres més endavant, a mà dreta, neix un corriol que discorre pel marge dret del rasot. La barraca està completament envoltada per una brolla de romaní molt espessa que en molts trams ha envaït el corriol.
Està adossada a un marge de pedra seca. És de planta mixta de 2,30 metres de diàmetre interior, sense espitlleres i un tinell o armari petit al fons, just on comença l'arrencada de la volta. Els rocs (conglomerats) més grossos sense desbastar, més o menys escairats, es troben situats a la base, a la part exterior i al portal per donar més consistència i solidesa a l'edificació. Entre mig hi ha el pedruscall, en forma de falques que s'han introduït a cops de mall o maceta per evitar que els blocs més grossos es moguin. Probablement, ja des dels seus inicis es va haver d'assegurar el mur orientat al sud-est, motiu pel qual s'observa amb claredat l'afegit a mena de contrafort, que dona un perfil arrodonit.
La porta està orientada al sud-oest amb una llinda simple, sense treballar. Mesura 1,15 metres d'alçada per una amplada màxima de 0,60 metres. Els murs tenen un gruix de 0,00 metres i els muntants són rectes. La coberta és de volta per aproximació de filades amb clau de volta de tancament. Ha perdut el voladís característic que impedeix les filtracions d'aigua cap a l'interior dels murs, en cas de pluja, i el recobriment característic de terra.
Molt a prop de la barraca es pot observar una canalització o rasot realitzada pels pagesos que aprofitant el naixement d'una torrentera natural, la resseguien amb pedra com si es tractés d'un muret per tal de guiar l'aigua i aprofitar-la per omplir cisternes, i evitar que l'aigua malmetés les feixes conreades de vinya o oliverar.

Observacions:

Barraca inventariada per l'Observatori del Paisatge de Catalunya dins el projecte Wikipedra amb el codi 6925.

Història

La tècnica de la pedra seca es caracteritza per l'ús de la pedra sense treballar i sense cap material d'unió. Les irregularitats de les lloses es corregeixen amb pedruscall. La pedra només es treballa quan ha de tenir una tasca específica, com llindes o escaires. A Castellbell i el Vilar aquesta tècnica s'utilitza en les barraques de vinya, en les parets de marge per aterrassar el terreny i també en alguns ponts per facilitar el pas dels torrents.
Es tracta d'una tècnica amb uns orígens molt remots però que la seva expansió es vincula amb el creixement de la viticultura durant la segona meitat del segle XIX (SOLER i PERARNAU:1985). No hi ha testimonis, ni documentació que puguin aportar una cronologia més antiga. Els condicionants que afavoreixen l'aparició de les barraques són: un increment de l'àrea cultivable que provoca la construcció de parets de pedra seca per formar feixes; una atenció més continuada que reclama el conreu de la vinya, creant la necessitat d'aixopluc i magatzem d'eines del pagès que restarà més temps lligat al camp; i, finalment, la presència al Bages, d'un estrat rocós molt pròxim a la superfície.
La situació geogràfica d'aquestes barraques ve condicionada per la necessitat d'aprofitament de l'espai conreat. Podem trobar, per tant, barraques construïdes entre dues feixes de diferent nivell, sempre i quan siguin del mateix propietari. També podem trobar barraques enmig del camp, però es deu al mateix

condicionant, ja que segurament es tracta d'una franja del camp rocosa o de difícil utilització pel conreu. Finalment, també podem trobar les barraques en un racó del camp, on s'amuntegaven les pedres extretes de llaurar, o fora del camp semi excavades en un marge. Segons la tipologia de la seva construcció, poden ser de planta circular o quadrangular i poden ser construccions isolades o estar adossades en un marge o altra construcció. La volta de les de planta circular es fa per aproximació de fileres. En canvi, les de planta quadrangular poden tenir la volta per aproximació de fileres o en base a un sistema piramidal. Pel que fa al tema dels constructors, es pot parlar de tres teories: l'existència de quadrilles de "barracaires" itinerants, els "sardans", o el propi pagès. L'existència del sardans s'ha recollit en el treball de Soler i Perarnau (1985) gràcies a un informant que situa aquests personatges a finals del segle XIX. Es tracta d'homes procedents de la Cerdanya, segurament la part alta de la Cerdanya, que oferien els seus serveis per a la construccions de pedra seca, com activitat complementària en èpoques climatològicament adverses en el seu lloc de residència.

Bibliografia

MARTÍN i VILASECA, Fèlix i PREIXENS i LLEVADOT, Josep (2005). Les construccions de pedra seca. Inventari de cabanes de volta, balmes murades i aljubs a les terres de Lleida. Pagès editors. Lleida.
QUERALT BOLDÚ, Ramon (2008). Les cabanes de volta de les Borges Blanques. Paisatges, fets i gent. Cossetània edicions. Valls.
RIPOLL, Ramon, coord. (2010). La pedra seca. Evolució, arquitectura i restauració. Col·lecció Arquitectura tradicional, vol. 3. Edicions Brau. Figueres.
SOLER i BONET, Josep M. i PERARNAU i LLORENS, Jaume (1985). "Les barraques de vinya al terme municipal d'Artés (Pla de Bages)"; dins Dovella, núm. 17. Manresa, pàgs. 37-43.
SOLER i BONET, Josep M.(1987). "Barraques i tines, construccions per a la vinya"; dins Dovella, núm. 24. Manresa.
SOLER i BONET, Josep M.(1988). "La tècnica de la pedra seca. La construcció popular"; dins Dovella, núm. 29. Manresa, pàgs. 47-52.
SOLER i BONET, Josep Maria (2000). "La construcció en pedra seca, arquitectura, patrimoni i tradició"; dins Dovella, núm. 70. Manresa, pàgs. 9-11.
VALLS i PUEYO, Joan (2002). Les construccions de pedra seca al terme de Castellbell i el Vilar; dins Dovella, núm. 78. Manresa, pàgs. 56 - 59.